

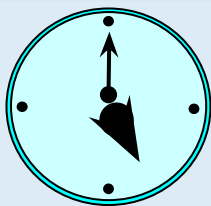
КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН БИЛИМ БЕРҮҮ ЖАНА ИЛИМ
МИНИСТРЛИГИ

ЖАЛАЛ-АБАД ШААРДЫК БИЛИМ БЕРҮҮ БӨЛҮМҮ

№17 ЖАЛПЫ ОРТО БИЛИМ БЕРҮҮЧҮ МЕКТЕБИ

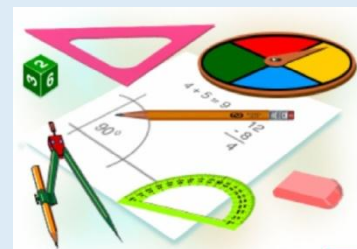
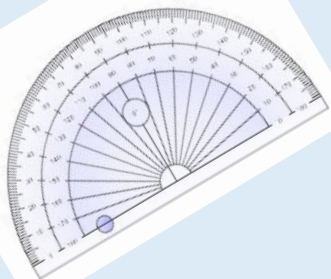
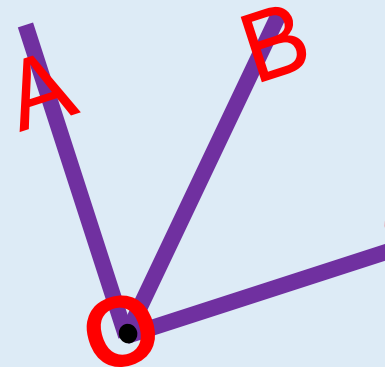
МАТЕМАТИКА

Тема: Бурч. Бурчтун түрлөрү

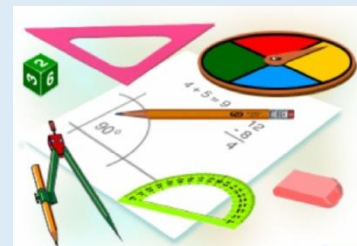
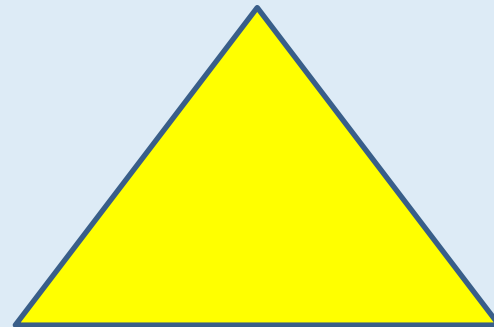
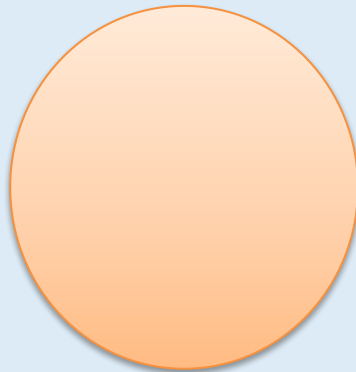
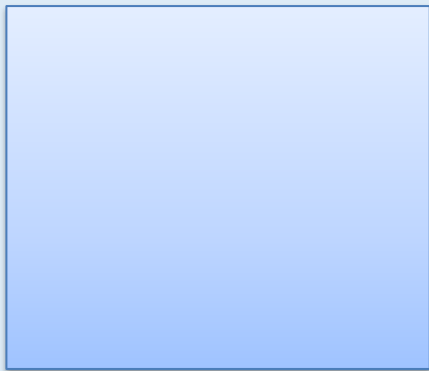
Класс: 5-«А», 5-«Б», 5-«Б»

Мугалим: Эрматали у Б.

“ Жаратылыш математиканын тили менен сүйлөйт: бул тилдин тамгалары-тегеректер, үч бурчтуктар жана башка математикалык фигуралар болушат. ”

(Г.Галилей)

Сабактын максаты:

1. Билим берүүчүлүк: бурч, бурчтун түрлөрү жана транспортир жөнүндө түшүнүк алышат;

2. Өнүктүрүүчүлүк: өз алдынча түрдүү бурчтарды транспортирдин жардамында чийүүнү жана градустарын өлчөөнү үйрөнүшөт;

3. Тарбиялык: бири-бирин сыйлоого, мугалимдин сөзүн угууга, сабакта алтын эрежени сактоого калыптанышат;

Көрсөткүчтөр:

1. Билим берүүчүлүк: бурч, бурчтун түрлөрү жана транспортир жөнүндө түшүнүк алышса;

2. Өнүктүрүүчүлүк: өз алдынча түрдүү бурчтарды транспортирдин жардамында чийүүнү жана градустарын өлчөөнү билишсе.

3. Тарбиялык: бири-бирин сыйлоого, мугалимдин сөзүн угууга, сабакта алтын эрежени сактоого калыптанышат эгерде аткарышса;

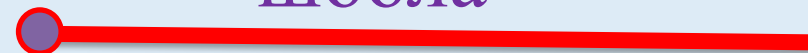
Бул кандай фигуралар?

Түз сызык **a**

A

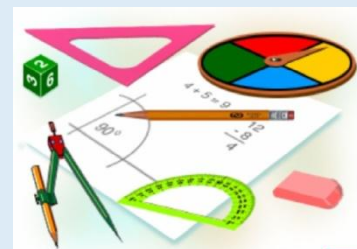
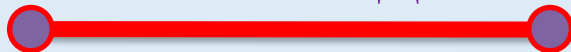
шоола

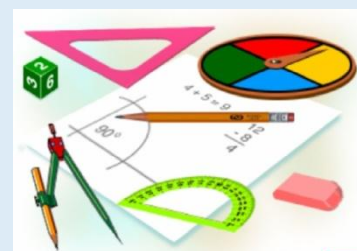
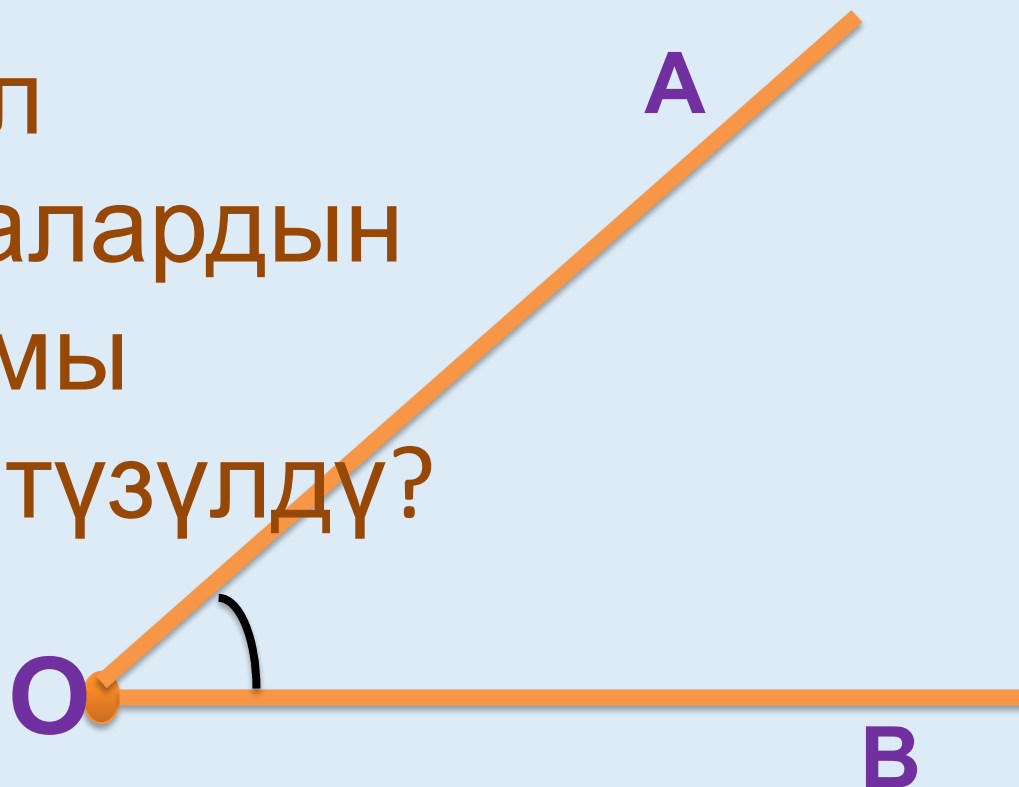
A

кесинди

B

Кайсыл
фигуралардын
жардамы
менен түзүлдү?

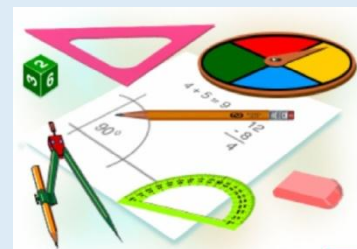
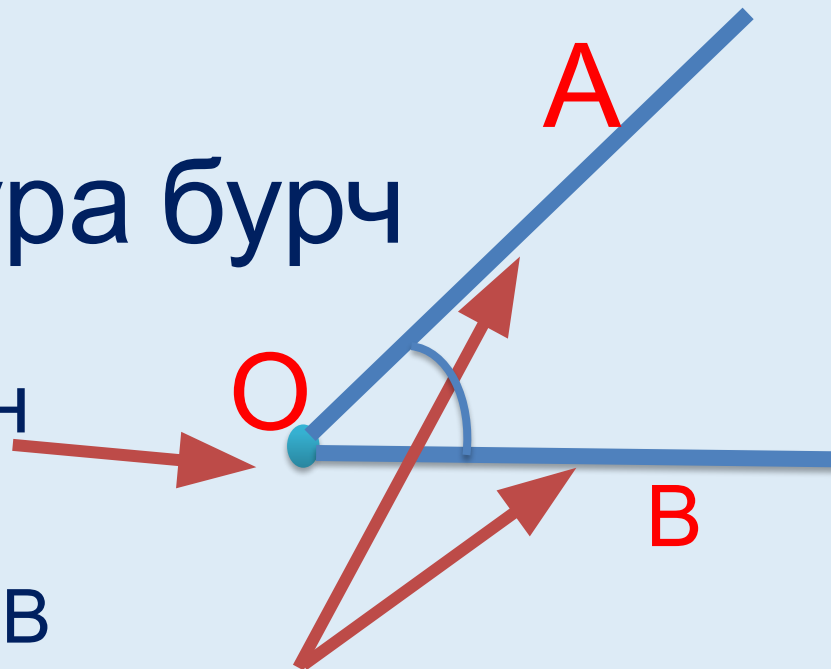

Бир чекиттен чыгуучу
эки шооладан
түзүлгөн фигура бурч
деп аталат.

О чекиттен

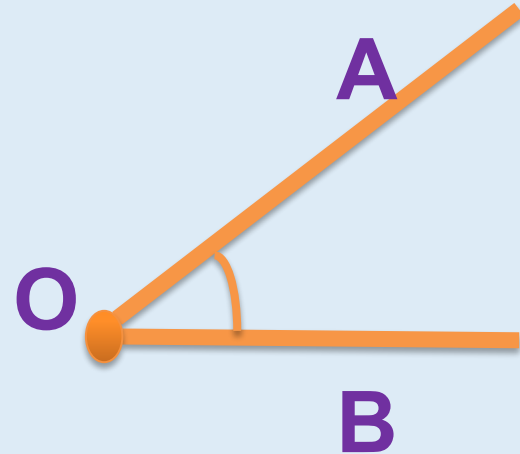
ОА жана ОВ
шоолаларынан
түзүлгөн

АОВ бурчу деп
окулат

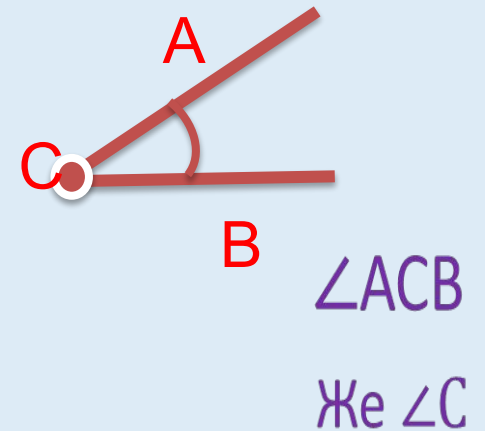
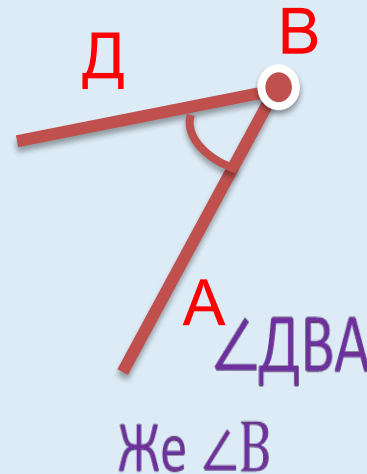
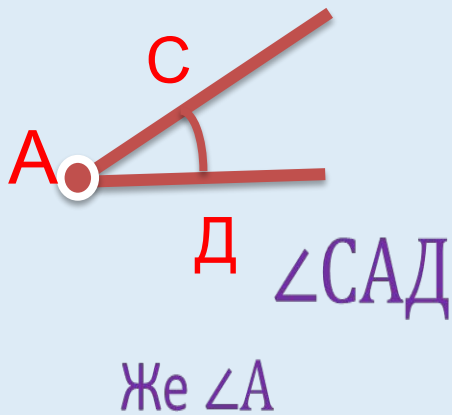

Бурчту « \angle » деп белгилешет.

Демек, «АОВ бурчту» дегенди кыскача « $\angle AOB$ » же « $\angle O$ » түрүндө жазылат.

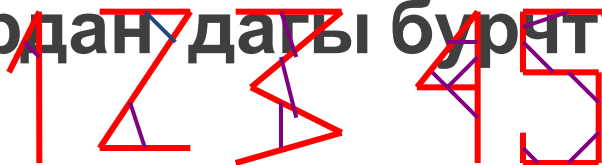
Мисалы:

Айрым кызыктуу маалыматтар

17 – кылымдын француз математиги П.
Эригон

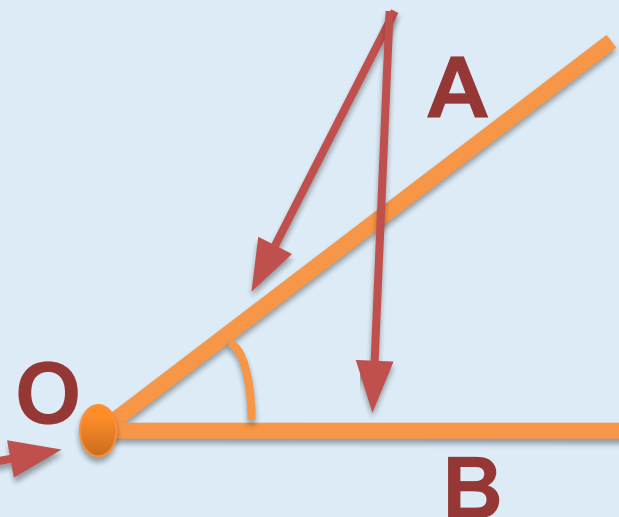
- « \angle » бул белги менен белгилеген.
- Сандардан дагы бурчту көрө алабыз.

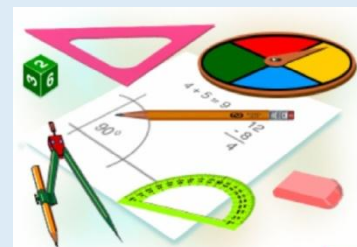
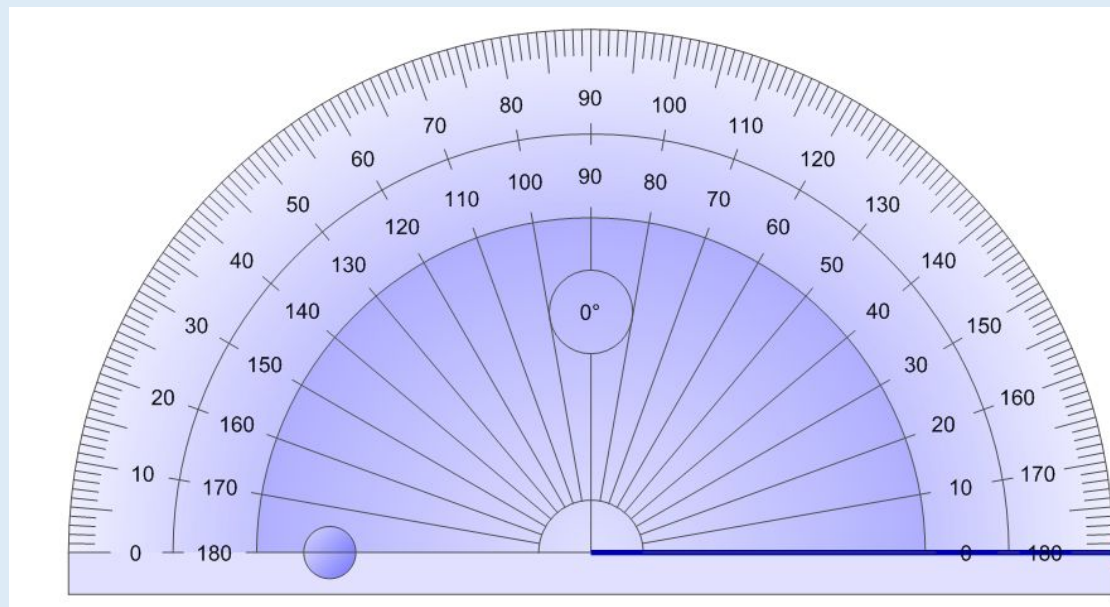
Мында бурчту түзүүчү **OA**
жана **OB** шоолалары
бурчтун жактары, ал эми
шоолалардын башталышы
болгон **O** чекити бурчтун
чокусу деп аталат. Демек,
бурчту үч тамга менен
белгилеп, бурчтун чокусун
көрсөткөн тамганы
ортосуна жазабыз.

бурчтун
чокусу

Бурчтун
жактары

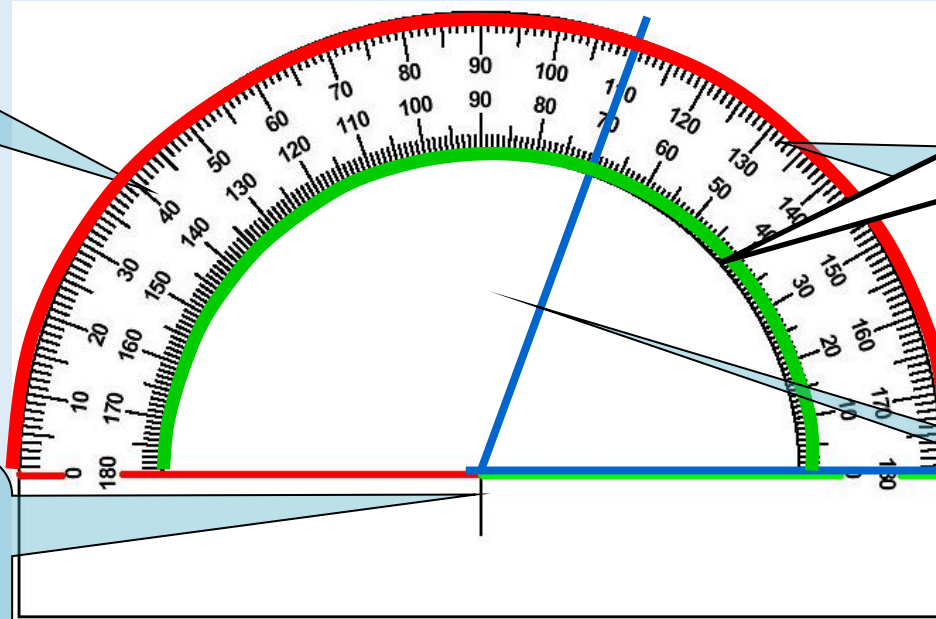
**Бурчтарды так түзүү жана ченөө үчүн
транспортир деп аталган курал колдонулат.**

Транспортирдин түзүлүшү

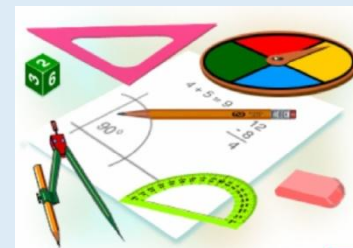
Шкаланын
стрихтери

Транспортир
дин
шкаласы

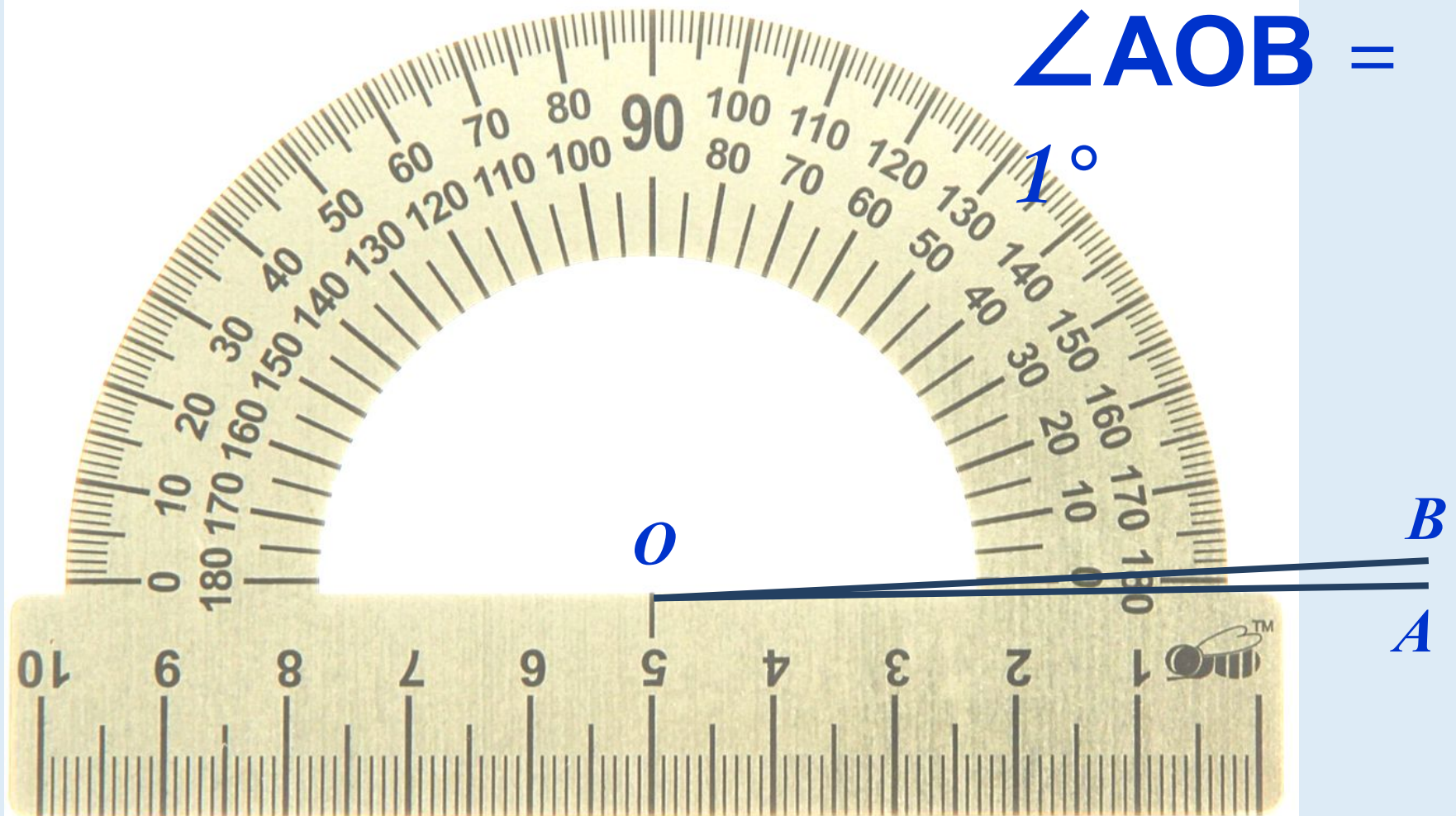
Жарым
айлананын
борбору

Шоола

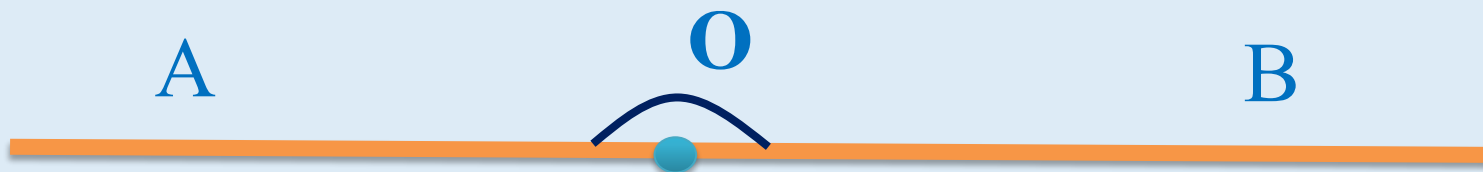
Градус деген эмне?

Бурчтарды ченөөнүн бирдиги градус деп аталат жана « $^{\circ}$ » белги менен белгиленет.

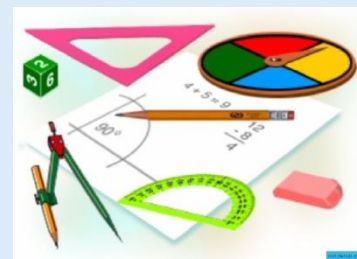
Жактары бир түз сызыкты
түзүүчү бурчту жайылган бурч
деп аташат.

Жайылган бурч 180° барабар

$\angle AOB$ же $\angle O$

$$\angle AOB = 180^\circ$$

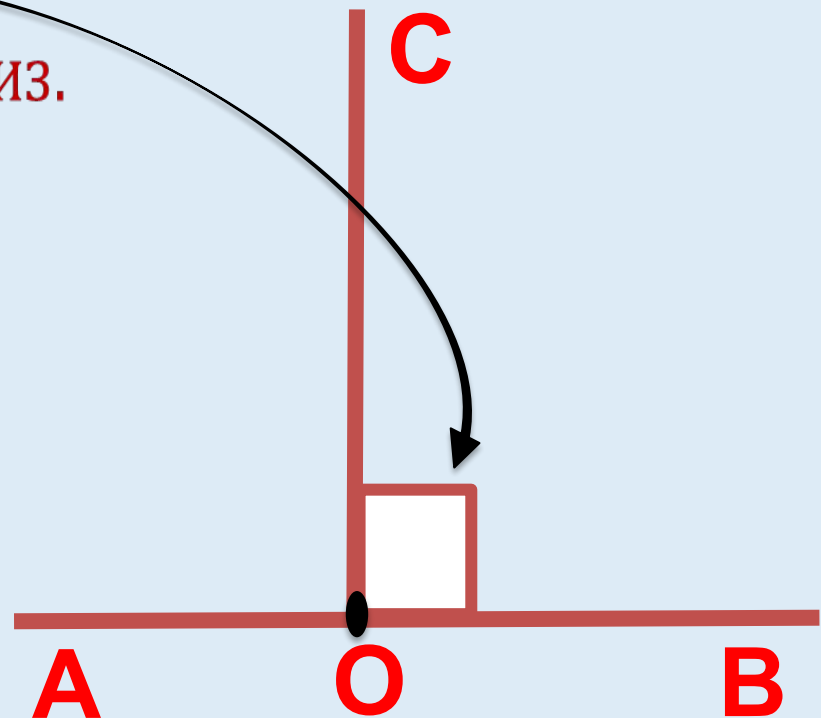

Жайылган бурчтун жарымы тик бурч деп аталат. Тик бурч 90° барабар.

Тик бурчту – \sphericalangle белгилейбиз.

$\sphericalangle COB$ **жана** $\sphericalangle COA$

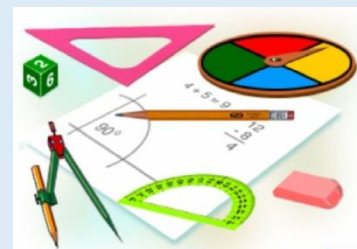
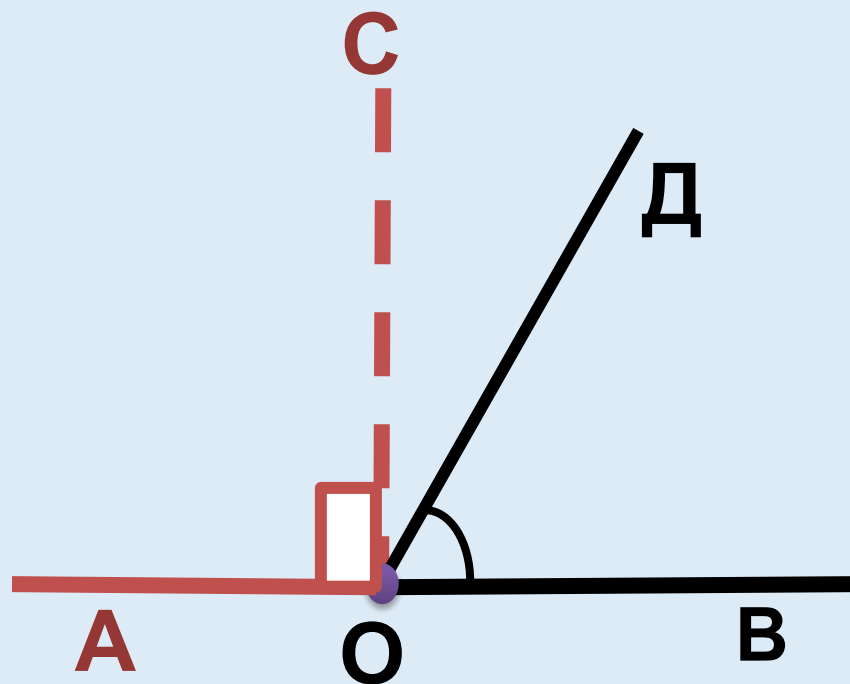
$$\sphericalangle COA = \sphericalangle COB = 90^\circ$$

Тик бурчтан кичине болгон бурчту тар бурч деп аталат.

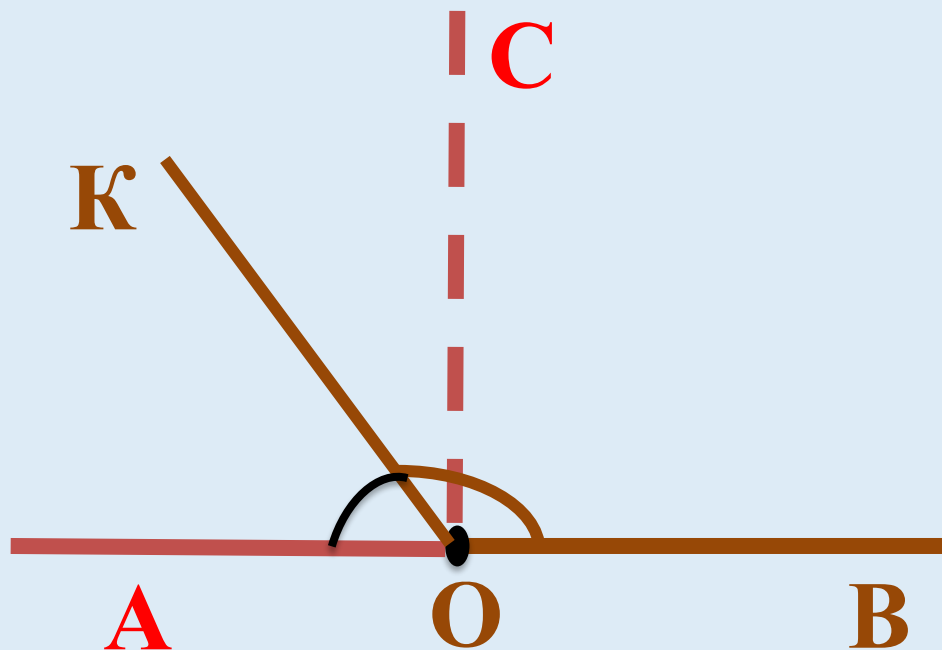
$\angle DOB$ -тар бурч

$\angle DOB < \angle AOC$

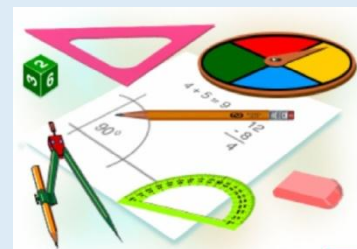

Тик бурчтан чоң, бирок , жайылган бурчтан кичине болгон бурчту **кең бурч** дейбиз.

\angle КОВ- кең бурч

\angle COA < \angle КОВ- кең бурч

1- тапшырма

Сүрөттү карап бурчтардын 4 түрүн жазгыла

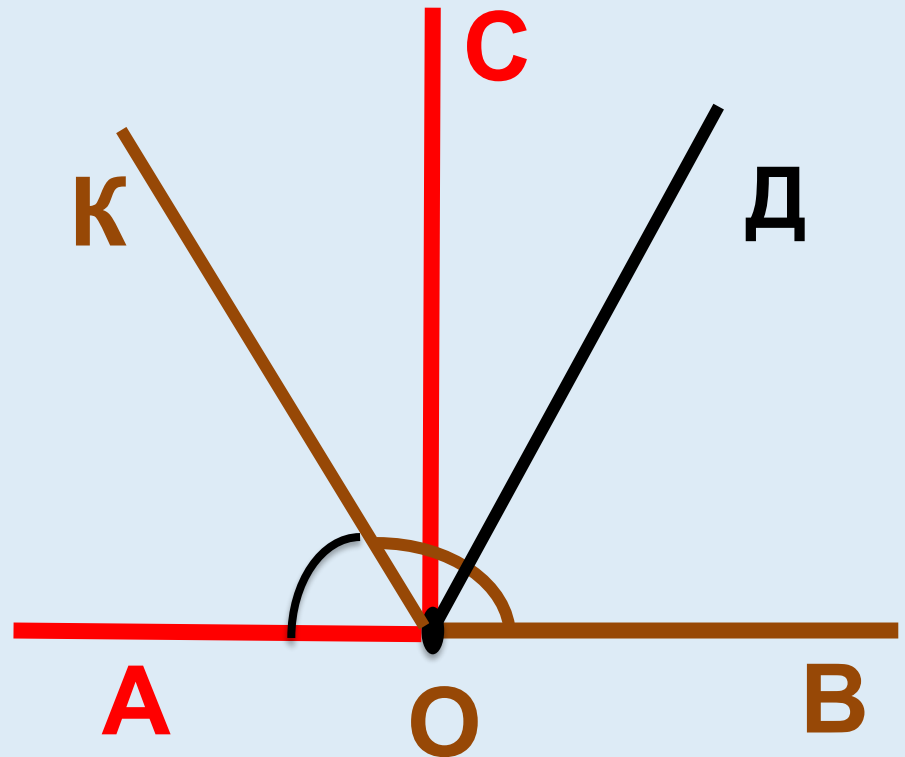
Чыгаруу:

\angle АОВ- жайылган

\angle ДОВ- тар

\angle КОВ- кең

\perp СОА- тик бурч

2-

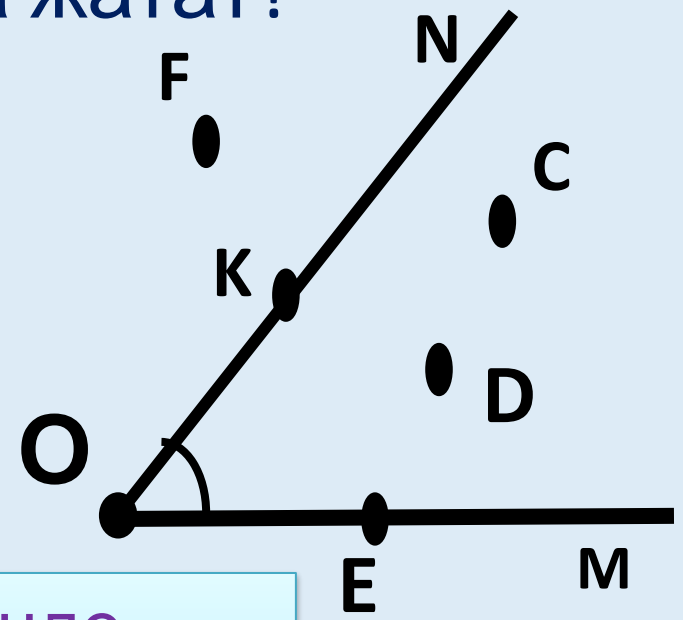
Тапшырма Сүрөттөгү бурчту белгилеп көрсөткүлө. Чокусун, жактарын атагыла. C, D, E, F, K чекиттеринин кайсынысы ал бурчтун ичинде, сыртында, жагында жатат?

Чыгаруу

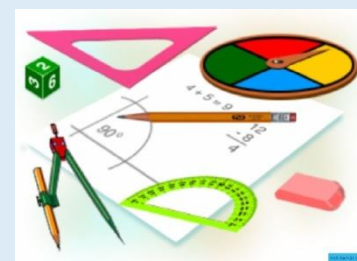
$\angle NOM$ - бурчу

O - чокусу

ON жана OM - жактары

C жана D чекиттери бурчтун ичинде жатат.
F чекити бурчтун сыртында жатат.
E жана K чекиттери жагында жатат.

3-

тапшырма

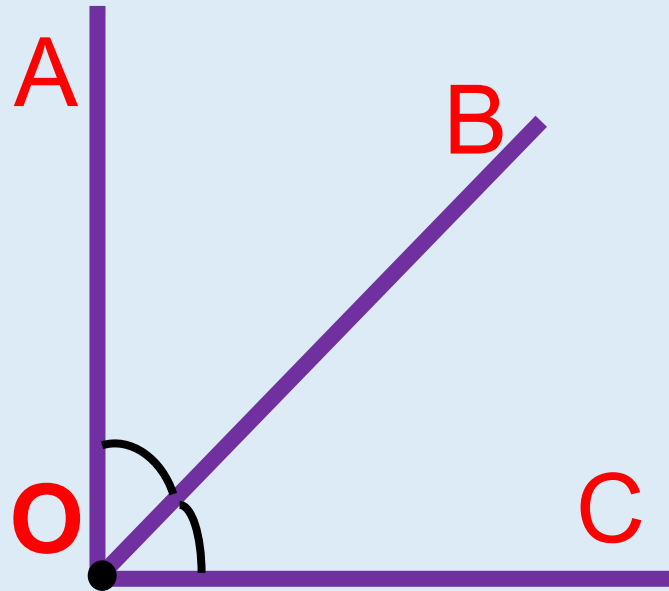
ОА, ОВ, ОС шоолаларын сызгыла. Жактары ошол шоолалар болуп эсептелген бурчтарды жазгыла. Канча бурч түзүлдү?

Чыгаруу:

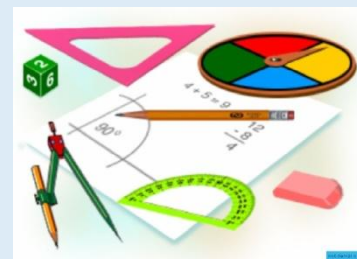
$\angle AOB$

$\angle AOC$

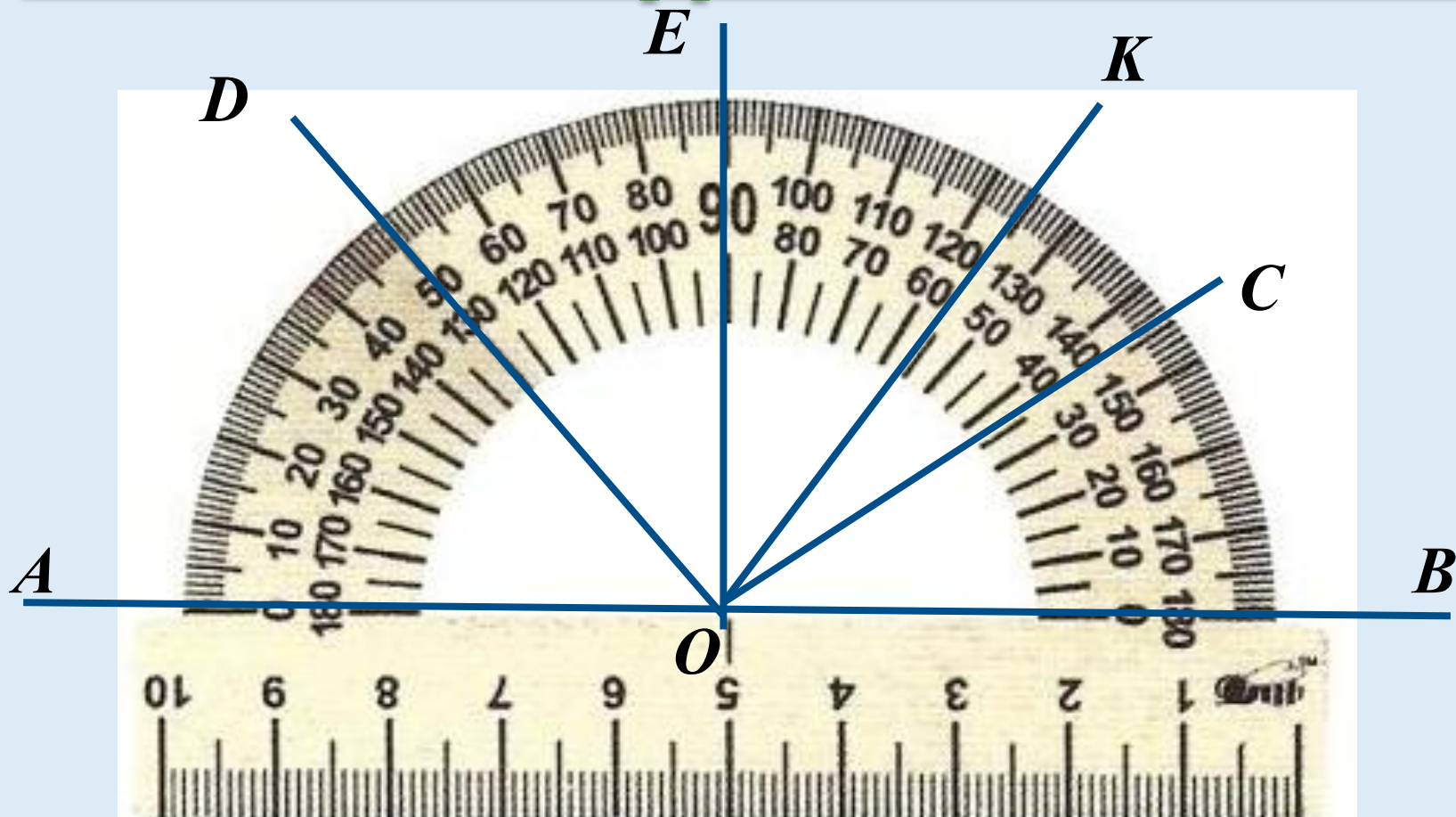
$\angle BOC$

Сабақты бышыктоо:

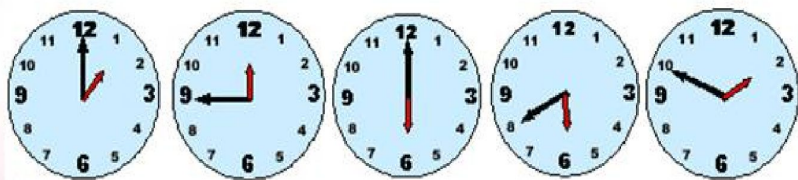

Берилген бурчтардын градуустук өлчөмдөрүн аныктагыла

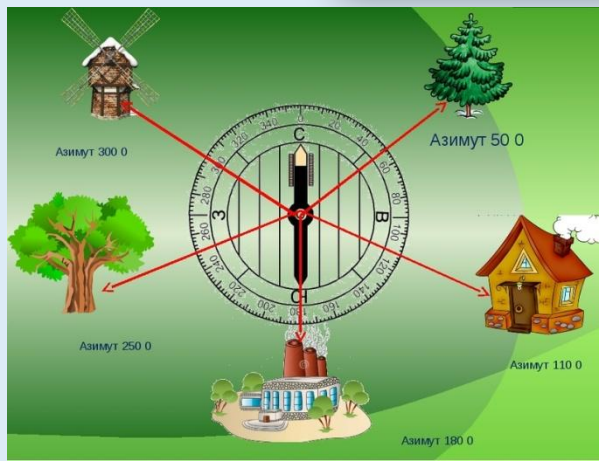
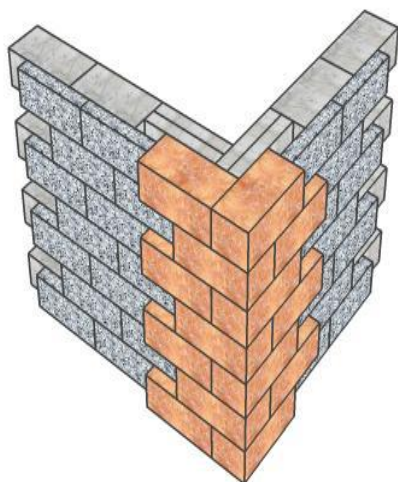

$$\begin{array}{llll} \angle AOB = \underline{180} & \angle AOD = \underline{50} & \angle AOK = \underline{125} & \angle KOC = \underline{20} \\ \angle BOC = \underline{35}^{\circ} & \angle BOE = \underline{90}^{\circ} & \angle DOE = \underline{40}^{\circ} & \angle COD = \underline{95}^{\circ} \end{array}$$

Бурчтарды турмушта кайсы жерде колдонобуз?

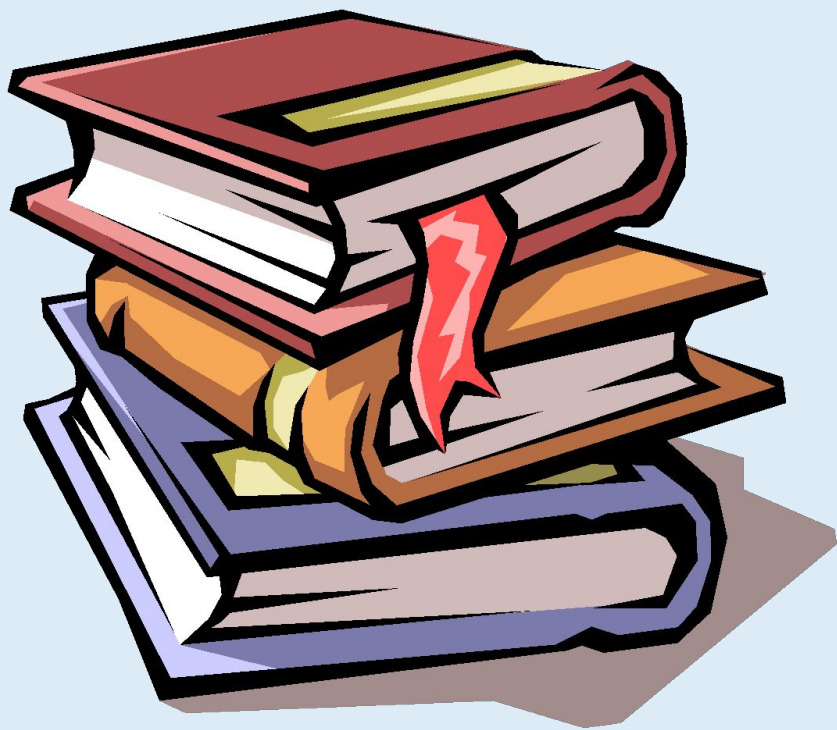
30° 90° 180° 60° 120°

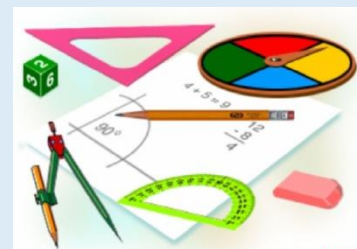
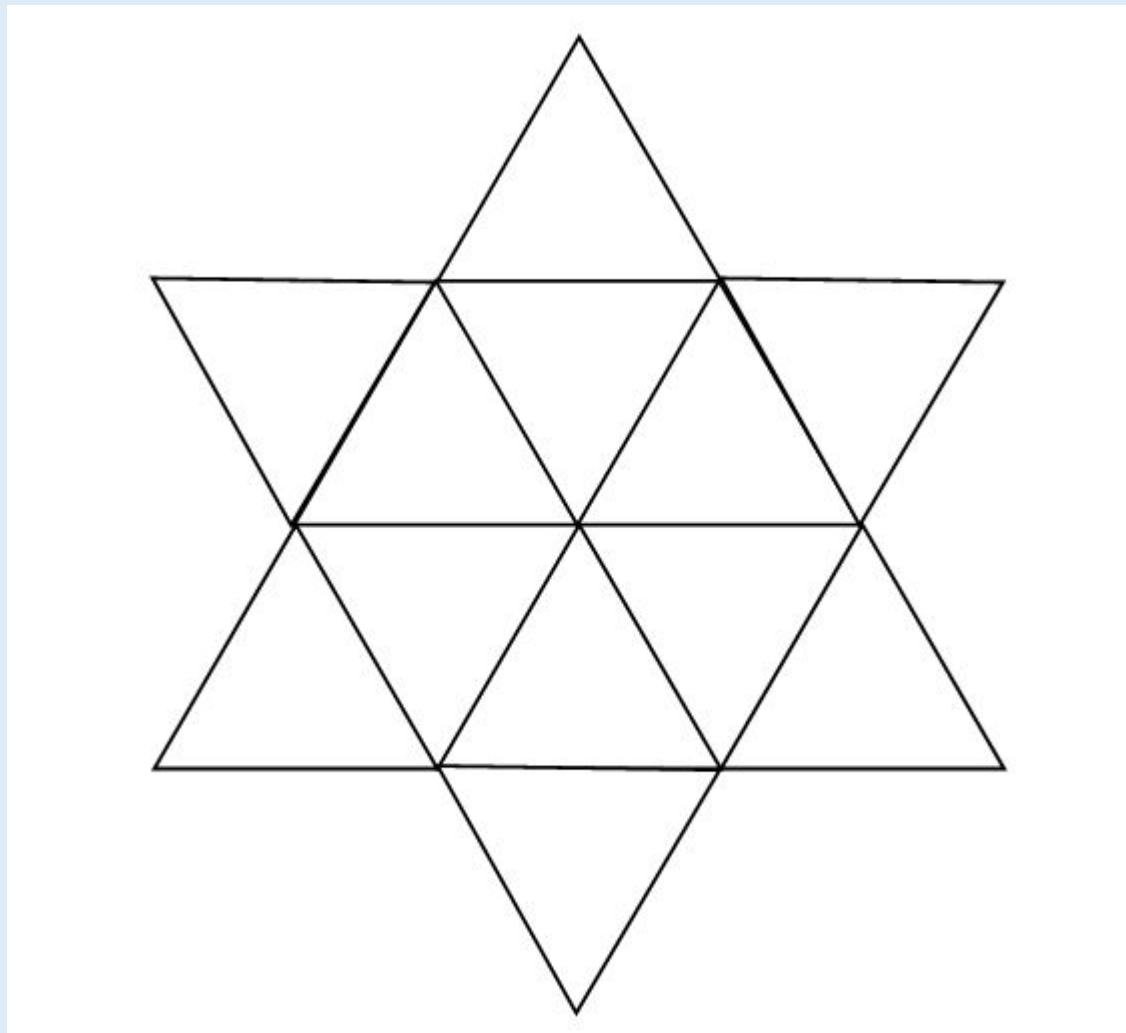
Үйгө тапшырма

§4.2, № 76

**Кошумча тапшырма:
Саат жебесинен
бурчтун төрт түрүн
аныктоо**

Төмөнкү фигурада канча үч бурчтук бар?

**№17 ЖАЛПЫ ОРТО БИЛИМ БЕРҮҮЧҮ
МЕКТЕБИ**

МАТЕМАТИКА

5-класс

**КӨҮЛ
БУРГАНЫҢЫЗДАР ҮЧҮН
РАХМАТ!
САЛАМАТТА КАЛГЫЛА!**

**© Эрматали уулу Баяман
Жалал-Абад 2020-ж.**